

РЕШЕНИЕ

№ 17331

гр. София, 25.10.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 26 СЪСТАВ, в публично заседание на двадесет и пети септември през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Василена Людм. Дранчовска

при участието на секретаря АНЕЛИЯ Н. ГЕОРГИЕВА
като разгледа докладваното от Василена Людм. Дранчовска Гражданско дело
№ 20221110131726 по описа за 2022 година

за да се произнесе, взе предвид следното:

Предявени са отрицателни установителни искове с правно основание чл. 26, ал. 1, пр. 1 и пр. 3 ЗЗД, както и осъдителни искове с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД.

Ищцата Н. Р. П. твърди, че е сключила договор за предоставяне на кредитна линия с ипотека № 2332/R/10.07.2007 г. *****, която считано от 12.11.2019 г. е заличен търговец и е преобразувана чрез вливане в ответното дружество. Поддържа, че е усвоила кредит в размер на 49500 евро за срок от 60 месеца при възнаградителна лихва, която се формира от сбор на 3-месечния Юрибор и надбавка от 6 %. Съобразно сключен на 13.07.2012 г. анекс договорът се трансформирал в многоцелеви кредит с ипотека, като крайният срок бил удължен на 240 месеца с 6-месечен гратисен период, през който се изплаща само лихва, като същата вече била регламентирана в чл. 9, ал. 1 от анекса като сбор от базов лихвен процент на банката за кредити в евро и надбавка от 4,652 %. Поддържа, че е възразила срещу променената клауза за формиране на размера на възнаградителната лихва и възможността на банката да го променя едностранно, но от банката са отказали редакции в текста. С анекс № 2 от 25.04.2014 г. отново е бил регламентиран посоченият начин за формиране на възнаградителната лихва и правото на банката да я променя едностранно, като без основание в документа е бил вписан по-висок непогасен размер на задълженията от действителния предвид извършваните по договора плащания. Счита, че посочените в чл. 9, ал. 1 и чл. 11, ал. 2 от Анекс от 13.07.2012 г. и в чл. 2, ал. 1 от Анекс № 2/25.04.2014 г. размери на възнаградителната лихва и ГПР са прекомерни, налице е нееквивалентност на

престациите и поради това клаузите са нищожни поради противоречие с добрите нрави. Ето защо намира, че въобще не дължи възнаградителна лихва по договора и претендира връщането ѝ, а при условията на евентуалност счита, че дължи лихва в размера съобразно клаузата на чл. 9, ал. 2 от първоначалния договор, по която обаче банката не е съобразявала измененията в тримесечния Юрибор и е събрала лихви и годишна такса за обслужване на кредита в по-висок размер, поради което претендира връщане на надплатена лихва за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г. и връщане на надплатена такса за управление на кредита за същия период. Счита, че посочените клаузи, а и тези на чл. 22 от договора за кредит, чл. 9, ал. 5 и последната клауза на стр. 3 от Анекс от 13.07.2012 г., чл. 2, ал. 3 и чл. 8 от Анекс № 2/25.04.2014 г. са неравноправни по смисъла на чл. 143 ЗЗП, тъй като въз основа на тях банката има право едностранно да променя условията по договора на непредвидени в него основания – в договора не се съдържа методиката на определяне на базовия лихвен процент и от текста на съглашението остава неясно за потребителя по какви критерии се формира и изменя размерът на дължимата възнаградителна лихва; изменените клаузи са наложени на потребителя, без на последния да е предоставена възможност предварително да се запознае с тях и без да му е предоставено право да се откаже от договора при увеличаване на цената по него, като тези клаузи не са индивидуално уговорени, а представляват част от типови договори на банката, върху съдържанието на които кредитополучателят не може да влияе. Намира, че посочените клаузи противоречат и на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 05.04.1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори, инкорпорирана в българското законодателство посредством ЗЗП, а клаузата на чл. 8, ал. 2 от Анекс от 13.07.2012 г. е нищожна поради противоречие с разпоредбата на чл. 32, ал. 8 ЗПК. Счита, че клаузата на чл. 1, ал. 2 от Анекс № 2/25.04.2014 г. уговаря анатоцизъм и е нищожна поради противоречие с чл. 10, ал. 3 ЗЗД, поради което следва да ѝ се върнат надплатени лихви поради извършените от банката неоснователни капитализации в размер на 170 евро за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г. Ето защо претендира за прогласяване нищожността на чл. 22 от договор за предоставяне на кредитна линия с ипотека № 2332/R/10.07.2007 г., чл. 9, ал. 1 и ал. 5, чл. 8, ал. 2, чл. 11, ал. 2 и последната клауза на стр. 3 от Анекс от 13.07.2012 г. към същия договор и чл. 1, ал. 2, чл. 2, ал. 1 и ал. 3 и чл. 8 от Анекс № 2/25.04.2014 г. към същия договор, поради противоречие със закона и добрите нрави; както и за връщане на сумата от 11913,09 евро, представляваща платени при липса на основание по нищожни договорни клаузи суми за прекомерна възнаградителна лихва за периода от 13.06.2017 г. до 13.06.2022 г., а при условията на евентуалност – за сумата от 11913,09 евро, платени лихви при липса на основание поради неправилно изчисляване на размера на лихвата за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г.; за сумата от 32,02 евро, платени при липса на основание такси за обслужване на кредита за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г., както и за сумата от 170 евро, платени при липса на основание лихви поради нищожни капитализации на главницата за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г. (след допуснатото изменение на част от исковете чрез увеличение на размера им с протоколно определение от 25.09.2023 г.), ведно със законната лихва върху сумите от датата на подаване на исковата молба до окончателното им погасяване.

Ответникът ***** оспорва исквете при твърдението, че никога не е изменял размера на лихвата едностранно, като всички платени лихви са въз основа на двустранно договорен размер между страните (10,402 % след подписване на Анекса от 13.07.2012 г.), както и всички капитализации са извършени след индивидуално договаряне и при спазване на нормативните разпоредби. Счита, че разпоредбите на ЗЗП са неприложими към процесното правоотношение, тъй като ищцата не е сключила договора в качеството си на потребител, а е използвала кредита за инвестиционна и търговска цел във връзка с дейността на две търговски дружества, на които същата е била едноличен собственик и управител. Намира, че уговореният размер на възнаградителната лихва не е прекомерен и не противоречи на добрите нрави, тъй като е съобразен с дългия срок на договора и по-високия риск за банката, а измененията в двата анекса към договора водят до по-благоприятни договорни условия за ищцата. Счита, че уговореният ГПР е в рамките на допустимия от закона размер, а прилагането на общи условия към договора, с които ищцата изрично е била запозната и е подписала, не противоречи на закона или добрите нрави. Оспорва с Анекс № 2/25.04.2014 г. да е извършен анатоцизъм, като счита, че с него е постигнато реструктуриране на натрупаните задължения чрез добавянето им към редовната главница по изрично съгласие с кредитополучателя и в негова полза, доколкото по този начин са избегнати негативните последици от допуснатите просрочия и опасността от настъпване на предсрочна изискуемост на кредита. Ето защо намира, че ищцата е плащала всички суми по договора на валидно правно основание и осъдителните претенции за връщането им са неоснователни, като същите следва да бъдат отхвърлени и предвид факта, че много от плащанията по договора са извършвани от трети лица и ищцата няма право да иска връщане на тези суми в нейна полза.

Съдът, като съобрази доводите на страните и обсъди събраните по делото доказателства поотделно и в тяхната съвкупност, намира за установено от фактическа и правна страна следното:

-

По исквете с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 и предл. 3 ЗЗД

Съобразно разпоредбата на чл. 154 ГПК по тези искове в тежест на ищцата е да докаже сключването на процесния договор за банков кредит и допълнителни споразумения към него с посоченото в исквата молба съдържание на оспорените клаузи, което противоречи на императивни правни разпоредби и/или на добрите нрави, а в тежест на ответника е да установи, че сочените като неравноправни клаузи са били индивидуално уговорени между страните.

С оглед твърденията на страните по делото са обявени за безспорни и ненуждаещи се от доказване обстоятелствата, че между ищцата и ответника (респ. неговия праводател *****), доколкото не се спори, че към настоящия момент ***** е заличен търговец след вливането ѝ в ответното дружество) е сключен договор за предоставяне на кредитна

линия с ипотека № 2332/R/10.07.2007 г. в размер на 49500 евро, към който са подписани Анекс от 13.07.2012 г. и Анекс № 2 от 25.04.2014 г.

По делото е представен сключеният между страните договор от 2007 г., като съгласно клаузите на чл. 9, ал. 1 и ал. 2 от договора, кредитополучателят дължи на банката променлива годишна лихва върху усвоената сума за съответния срок на ползване, която се формира на базата на тримесечния Юрибор плюс надбавка от 6 %. Договорът е сключен за срок от 60 месеца, като вземанията на банката по него са обезпечени с учредяване на ипотека от Н. Р. П. и трето лице ***** върху техен съсобствен недвижим имот (апартамент в гр. София). От писмените доказателства по делото се установява, че на 13.07.2012 г. страните са подписали Анекс № 383/AMR/2012 към договора, с който са предоговорили кредита като многоцелеви и са удължили срока му на 240 месеца, а клаузите за заплащане на възнаградителна лихва са изменили, както следва: съгласно чл. 9, ал. 1 и ал. 5 от анекса, кредитополучателят дължи на банката годишна лихва в размер на 10,402 %, формирана от базовия лихвен процент (БЛП) на банката за кредити в евро плюс надбавка от 4,652 %, като към момента на подписване на анекса БЛП е в размер на 5,75 %, а банката има право да променя едностранно приложимия към договора лихвен процент в неговата цялост и/или всеки един от неговите компоненти, в случай че пазарните условия за привличане на финансов ресурс от страна на банката обуславят такава промяна или при наличие на предпоставките, посочени в общите условия на банката. Според чл. 8, ал. 2 от анекса, в случай на предсрочно погасяване на кредита (изцяло или частично) кредитополучателят заплаща такса върху предсрочно погасената част от главницата съгласно тарифата на банката (включително и в случай на рефинансиране), а съобразно чл. 11, ал. 2 от анекса, годишният процент на разходите, изчислен към датата на подписване на анекса, е в размер на 11,4926 %.

На 25.04.2014 г. страните са подписали Анекс № 2 към договора въз основа на молба за промяна на параметри от 04.03.2014 г. (л. 100 от делото), в която ищцата е посочила, че желае предоговаряне с капитализиране на просрочените вноски от 13.03.2014 г. С анекса страните са се съгласили, че към тази дата ищцата има просрочени задължения към банката в размер на общо 1476,38 евро (включващи главница, лихви, такси и комисионни) и същите се прибавят към редовната главница, която става общо 49929,55 евро и се счита отпусната при условията на договора и настоящия анекс (чл. 1, ал. 2). Съгласно чл. 2, ал. 1 и ал. 3, кредитополучателят дължи на банката годишна лихва в размер на 10,402 %, формирана от базовия лихвен процент (БЛП) на банката за кредити в евро плюс надбавка от 4,652 %, като към момента на подписване на анекса БЛП е в размер на 5,75 %, а банката има право да променя едностранно приложимия към договора лихвен процент в неговата цялост и/или всеки един от неговите компоненти при наличие на някое от условията, посочени в клаузата (при промяна на основния лихвен процент на БНБ или на приложимия пазарен индекс, при промяна на средногодишното изменение на хармонизирания индекс на потребителските цени в страната и/или в Еврозоната с 1 процентен пункт и др.).

Съгласно клаузите на чл. 22 от договора, последната клауза на стр. 3 от анекса от 2012 г. и

чл. 8 от анекса от 2014 г., с подписването им ищцата е приела без възражения общите условия на банката и тарифата на банката и декларира, че същите са ѝ предадени при сключване на договора.

Спорно между страните е дали посочените клаузи от договора и анексите към него са неравноправни, респ. дали същите представляват годно основание за ответника да получи оспорените суми за възнаградителна лихва и такси през процесния период.

Процесният договор е сключен на 10.07.2007 г., след влизане в сила на Закона за защита на потребителите (в сила от 10.06.2006 г.). В случая ищцата Н. Р. П. е физическо лице, на което по силата на договор от 10.07.2007 г. е предоставен банков кредит, който не е предназначен за извършване на търговска или професионална дейност, поради което и същата има качеството на потребител по смисъла на § 13, т. 1 от ДР на ЗЗП. Противно на доводите на ответника, настоящият съдебен състав намира, че с оглед законовата дефиниция на понятието „потребител“ и разпоредбата на чл. 154, ал. 1 ГПК, ищцата-физическо лице няма задължение да доказва отрицателния факт на неизползване на кредита за търговска или професионална дейност, като в случай, че банката оспорва това обстоятелство, в нейна тежест е да докаже положителния факт на целта на кредита за подпомагане на търговска или професионална дейност (която тежест изрично ѝ е разпределена с допълване на доклада с определение от 24.07.2023 г.). По делото не са събрани доказателства в подкрепа на това възражение – фактът, че през част от периода на действие на договора Н. Р. П. е била едноличен собственик и управител на две търговски дружества, не доказва пълно и главно, че усвоените от нея като физическо лице парични средства са били предназначени именно за дейността на тези дружества, като по делото липсват каквито и да било индиции в тази насока. От приетите писмени доказателства е видно, че кредитът е погасяван с парични средства единствено от физически лица (ищцата, както и нейните съпруг ***** и брат *****), не и от сметки на юридически лица, а ипотекираният недвижим имот, послужил за обезпечение на вземанията на банката, е собственост на Н. П. и нейния брат ***** . Следователно, при липсата на каквито и да било данни за използване на паричните суми от усвояния кредит в подкрепа на търговска или професионална дейност, по делото не е проведено пълно и главно доказване на наведеното от ответника възражение в този смисъл, поради което съдът приема, че в процесните облигационни отношения Н. Р. П. има качеството „потребител“.

Следователно, ищцата като кредитополучател в отношенията, възникнали между нея и ***** (понастоящем *****) по силата на процесния договор за банков кредит, се ползва от защитата на потребителите, предвидена в Закона за защита на потребителите. Съгласно разпоредбите на посочения нормативен акт, неравноправна е тази клауза в договора, която не отговаря на изискването за добросъвестност и едновременно с това е неясна или двусмислена и уврежда или цели и създава значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца и потребителя, което в крайна сметка може да доведе до увреждането на последния – арг. от чл. 143, чл. 145, чл. 147 ЗЗП.

От буквалния прочит на чл. 143, ал. 1, т. 3, т. 10 и т. 12 ЗЗП следва, че значително

неравновесие между страните е налице тогава, когато клаузите в договора: поставят изпълнението на задълженията на търговеца или доставчика в зависимост от условие, чието изпълнение зависи единствено от неговата воля; позволяват на търговеца или доставчика да променя едностранно условията на договора въз основа на непредвидено в него основание; предвижда цената да се определя при получаването на стоката или предоставянето на услугата или дава право на търговеца или доставчика да увеличава цената, без потребителят/купувачът да има право да се откаже от договора, ако окончателно определената цена е значително завишена в сравнение с цената, уговорена при сключването на договора. Приложимостта на цитираните законови разпоредби към договора за банков кредит е ограничена с оглед разпоредбата на чл. 144 от ЗЗП.

Анализът на уговорените в клаузите на чл. 9, ал. 1 и ал. 5 от Анекса от 2012 г., респ. на чл. 2, ал. 1 и ал. 3 от Анекса от 2014 г. права и задължения на страните налага извода, че потребителят поема задължение да заплаща лихва за ползването на уговорения кредит, чийто размер е определяем. Компонентите, които формират лихвения процент, са посочени като договорна надбавка и БЛП. Докато надбавката е твърда компонента, то БЛП е допълнителна променлива (динамична) величина във формулата, определяща лихвата за ползването на кредита. При това БЛП е с ограничена валидност, за определен период, който също не е известен към сключване на договора. АLINEЯ 5 на чл. 9 от анекса от 2012 г. и ал. 3 от чл. 2 от анекса от 2014 г. предвиждат за банката възможност да променя размера на БЛП, като промяната не е обусловена от изразяване на съгласие от насрещната страна. Следователно, при сключване на анексите цитираните клаузи, уреждащи лихвения процент, в частност БЛП като съставен елемент на последния, предвиждат възможност за неговата промяна, но само за единия от субектите по кредитното отношение – банката, като начинът на формиране на БЛП, а следователно и на самата лихва и погасителната вноска, е предоставен изцяло на волята на кредитора.

Установената едностранност и неяснота при промяната на БЛП не води автоматично до извод за неравноправност на клаузите на чл. 9, ал. 1 и ал. 5 от анекса от 2012 г., респ. на чл. 2, ал. 1 и ал. 3 от анекса от 2014 г. За да са равноправни, те следва да предвиждат промяната да се извършва въз основа на посочени в договора основания, т.е. на предвидени/уговорени условия, при които може да се променя лихвата до пълното погасяване на кредита (арг. от чл. 58, ал. 1, т. 2 от ЗКИ и от чл. 143, т. 10 ЗЗП), или при наличие на изключенията на чл. 144 ЗЗП, или в случай, че са уговорени индивидуално (арг. чл. 146, ал. 1 ЗЗП).

В представения договор и анекси към него липсват клаузи, в които да са уговорени обективни критерии за промяна на БЛП. Такива следва да бъдат уговорени и съгласно чл. 58, ал. 1, т. 2 от ЗКИ, в който е посочено, че договорът следва да съдържа методиката и условията за определяне на лихвата до края на договора. В ал. 5 на чл. 9 от анекса от 2012 г. е предвидено правото на банката да променя едностранно БЛП в случай, че пазарните условия за привличане на финансов ресурс обуславят такава промяна или при наличие на предпоставките, посочени в ОУ на банката (които не са представени по делото). В чл. 2, ал. 3 от анекса от 2014 г. пък правото за промяна на БЛП е обусловено от наличие на някое от

неизчерпателно посочените условия – промяна на основния лихвен процент на БНБ или на приложимия пазарен индекс, при промяна на средногодишното изменение на хармонизирания индекс на потребителските цени в страната и/или в Еврозоната с 1 процентен пункт и др. По делото е представена Методология за определяне на лихвените проценти по кредитите и Методология за формиране и промяна на базов лихвен процент на банката за жилищни кредити, но същите не се съдържат в процесния договор и нито една от клаузите в него и в анексите към него не препраща към подобна методология и не съдържа изразено от ищцата съгласие с нея. Ето защо и условията, предвидени в лихвените методологии на банката, не представляват част от съдържанието на сключения между страните по спора договор за кредит, поради което е без значение, че в тях са посочени условията, при които банката единствено може едностранно да промени базовия лихвен процент. Съгласно изричната норма на чл. 143, т. 10 ЗЗП, за да бъде една клауза в договор, сключен с потребител, равнопоставена, условието, при което за търговеца е предвидена възможността едностранно да променя договора, трябва да е изрично предвидено в него, а не в друг акт на търговеца, който освен това не обвързва потребителя и условията по който не са част от съдържанието на сделката за банков кредит.

От друга страна, дори и да се установи приложимостта на цитираната методика в отношенията между страните, изложените в нея правила за определяне размера на БЛП са неясни и не установяват по недвусмислен начин използвания от банката механизъм на изчисление. Приетото заключение на ССЕ се основава на представената методология и съдържа извод, че размерът на БЛП се определя от орган на банката (Комитет по управление на активите и пасивите – КУАП или Изпълнителен комитет – ИК) като сбор от два компонентна: стойност на пазарен индекс и административна надбавка. Всеки от тези компоненти се формира от различни фактори (средните стойности на всички привлечени средства на банката, завишени със законово определените разходи за минимални задължителни резерви, фонд за гарантиране на влоговете и административно управленски разходи), но методологията не съдържа ясни правила, които да определят тежестта на всеки елемент при определяне на новите размери на БЛП. Установява се, че при промяна на един или повече от изброените компоненти е налице основание за актуализация на БЛП, но вещото лице не би могло да посочи с какво процентно отношение участва всеки елемент при формиране размера на БЛП, тъй като липсва формула в методологията за изчисляване с посочване на конкретна тежест на всеки от компонентите. Банката може да промени договорения лихвен процент по кредити, базирани на БЛП чрез промяна на един от формиращите го компоненти при промяна на пазарния индекс с повече от 0,25 процентни пункта спрямо приетите минимални нива за съответния период или при промяна на поне един от формиращите административната надбавка компоненти, но промяната зависи изцяло от волята на банката и субективната преценка на нейните органи и не следва автоматично от изменение с конкретна стойност на някой от формиращите компоненти в отделните елементи на БЛП. Същевременно, в методологията не се съдържа формула за изчисление на компонента административна надбавка, а стойността на пазарния индекс се променя с решения на органите на банката и зависи от минимални нива, възприети от тях,

чиито стойности не следват автоматично от определени обективни промени, като заключението на ССЕ е, че БЛП не може да се изчисли според формулата в методологията на банката.

Отделно от изложеното, съществената промяна в крайната стойност на стоката е въздигнато от разпоредбата на чл. 143, т. 12 от ЗЗП в самостоятелно основание, водещо до неравноправност на клаузите на договора, които го допускат. Цената на стоката „пари” е лихвата. Тази цена е договорена при сключването на договора и към този момент потребителят преценява дали лихвата (цената, на която получава кредита) е изгодна за него или не, което в крайна сметка обуславя решението му дали да сключи договора.

Впоследствие, използвайки посочените по-горе клаузи, създаващи значителна неравнопоставеност между страните, банката налага на потребителя промяна на цената на кредита. В резултат на тази промяна първоначално уговорената погасителна вноска се завишава значително, като предвид периода на процесния договор (60 месеца, впоследствие увеличен на 240 месеца) се налага изводът, че в края на договора стойността на кредита значително ще надхвърли първоначално уговорената цена. Неблагоприятните последици на цитираната разпоредба на чл. 143, т. 12 ЗЗП биха могли да бъдат избегнати от търговеца само в случай на предвидена в договора възможност потребителят да се откаже от договора (т.е. право да го прекрати), но без насрещни неблагоприятни последици за него, каквото право в процесния договор не е предвидено. Извод в различна насока не следва от предвиденото в чл. 8 право за предсрочно погасяване на кредита от страна на потребителя. Едностранното прекратяване на договора поради промяна в условия при сключването му не е равнозначно на прекратяване поради предсрочното му изпълнение. Същевременно, правото на потребителя едностранно да прекрати договора съгласно чл. 143, т. 12 ЗЗП изисква то да може да се упражни свободно, т.е. без да се пораждат за потребителя насрещни неблагоприятни последици, като плащане на допълнителни такси, лихви, комисионни, каквито са регламентирани в клаузата на чл. 8, ал. 2 от анекса от 2012 г.

От всичко изложено се установява, че процесните клаузи не отговарят на изискванията за добросъвестност и водят до значително неравновесие между правата и задълженията на банката и кредитополучателя и то във вреда на последния, тъй като при неизвестни (респ. непрозрачни) основания той не би могъл да предвиди евентуалните промени на годишния лихвен процент. Липсата на такава информация преди да бъде сключен договорът не може да бъде компенсирана с това, че в хода на изпълнение потребителят ще бъде уведомен по предвидения ред за промяната на лихвения процент, още повече че ако не иска да приеме тази промяна, той не би могъл да прекрати договора. Следователно, клаузите на чл. 9, ал. 1 и ал. 5 от анекса от 2012 г. и на чл. 2, ал. 1 и ал. 3 от анекса от 2014 г. са неравноправни и за да изключи тяхната нищожност, ответникът следва да докаже, че същите са индивидуално уговорени. Клаузите са част от типови (общи) условия към договорите за кредит на *****, поради което тежестта за доказване на индивидуалното им уговаряне тежи върху ответника (арг. чл. 146, ал. 4 ЗЗП), но доказателства в тази насока не са събрани по делото, като липсват данни да са провеждани отделни преговори по конкретни клаузи на договора и

анексите към него, които да са довели до изменение на типовото съдържание на споразумението. Следователно, процесният договор като вид може да се определи като типов договор, в който предварително са предвидени отделните клаузи от една от страните по него, а индивидуално се уговаря единствено същественото съдържание на договора (размер на кредита, срок на погасяване), за да може той да породи правно действие. Останалите типови клаузи влизат в сила за страните и регулират отношенията между тях като общи условия. Ето защо, при липсата на проведено пълно и главно доказване от ответника, че клаузите в процесните анекси към договора за кредит с ищцата относно промяната в размера на възнаградителната лихва са индивидуално уговорени, следва да се приеме, че същите не попадат в изключението на чл. 146, ал. 1 ЗЗП и следователно са неравноправни, т.е. по делото се установява нищожността на клаузите на чл. 9, ал. 1 и ал. 5 от анекса от 2012 г. и на чл. 2, ал. 1 и ал. 3 от анекса от 2014 г., поради което отрицателните установителни иски в тази част са основателни.

Според чл. 8, ал. 2 от анекса от 2012 г., в случай на предсрочно погасяване на кредита (изцяло или частично) кредитополучателят заплаща такса върху предсрочно погасената част от главницата съгласно тарифата на банката (включително и в случай на рефинансиране). Ищцата счита, че посочената клауза е нищожна поради противоречие с чл. 32 ЗПК, но същата е неприложима към процесния договор, който касае кредит, обезпечен с ипотека – арг. чл. 4, ал. 1, т. 2 ЗПК (в действащата редакция към 2012 г.). Оспорената клауза е нищожна поради противоречие със закона на друго основание – предвид нарушаване на императивната разпоредба на чл. 41, ал. 4 от Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители (обн., ДВ, бр. 59 от 29.07.2016 г., доп., бр. 97 от 6.12.2016 г., в сила от 1.01.2017 г.), който е приет след сключване на договора за кредит и анекса от 2012 г., но по отношение на разпоредбата на чл. 41 от него е придадена обратна сила и се прилага и за договори за кредит за недвижими имоти, сключени с потребители преди датата на влизане в сила на закона - § 4 от ПЗР на ЗКНИП. Съгласно посочената разпоредба, кредиторът няма право на обезщетение или неустойка при предсрочно погасяване на договор за кредит, когато кредитът е погасен след изплащане на 12 месечни погасителни вноски от усвояването му. Предвид сключването на договора през 2007 г., към подписване на анекса от 2012 г. несъмнено са били изплатени повече от 12 месечни погасителни вноски по кредита, поради което уговорката, предвиждаща такса при предсрочно погасяване в полза на банката, е нищожна и отрицателният установителен иск за прогласяването ѝ е основателен.

Съгласно клаузата на чл. 11, ал. 2 от анекса от 2012 г., годишният процент на разходите, дължим от кредитополучателя във връзка с погасяване на задълженията по настоящия договор, изчислен към датата на подписване на анекса, е в размер на 11,4926 %. Съдът намира, че посоченият размер на ГПР не е прекомерен – същият отразява стойността на разходите по кредита към датата на подписване на анекса съобразно формулата за изчисляването му (при липса на данни и твърдения по делото изчисленията да са погрешни и посоченият размер на ГПР да е неверен и подвеждащ) съобразно задължението на банката за посочването му, поради което клаузата в този ѝ вид не е нищожна. Същото се отнася и до

клаузите на чл. 22 от договора, последната клауза на стр. 3 от анекса от 2012 г. и чл. 8 от анекса от 2014 г., съгласно които с подписването им ищцата е приела без възражения общите условия на банката и тарифата на банката и е декларирала, че същите са ѝ предадени при сключване на договора. Ищцата твърди, че общи условия в действителност не са ѝ били представени, но не е ангажирала доказателства в подкрепа на това твърдение, с които да опровергае съдържанието на подписаните от нея документи. Ето защо, по делото не се установява, че тя в действителност не се е съгласила с общите условия и е била принудена да ги приеме, като простото деклариране на съгласието ѝ в цитираните клаузи не ги прави нищожни, поради което отрицателните установителни искове в тази част са неоснователни и следва да се отхвърлят.

Оспорената клауза на чл. 1, ал. 2 от анекса от 2014 г. гласи, че общата сума на просрочените задължения на ищцата към 25.04.2014 г. в размер на 1476,38 евро се прибавя към редовната главница по договора, като общата сума на главницата по кредита от 49929,55 евро се счита отпусната на кредитополучателя при условията на договора и анексите към него. В чл. 1, ал. 1 от анекса е посочено, че тази сума на просрочени задължения от 1476,38 евро включва както главница, така и лихви, такси и комисионни, като от заключението на ССЕ в видно, че същата включва възнаградителни и наказателни лихви за периода 13.10.2013 г. – 13.04.2014 г. Следователно, с цитираната клауза на ал. 2 към размера на редовната главница по кредита се добавят просрочени задължения за лихви, върху които впоследствие се начислява възнаградителна лихва, а това представлява анатоцизъм по смисъла на чл. 10, ал. 3 ЗЗД, който е допустим само при уговорка между търговци (арг. чл. 294, ал. 1 ТЗ). В този смисъл – Решение № 66 от 29.07.2019 г. на ВКС по т. д. № 1504/2018 г., II т. о., и др. Ето защо, оспорената клауза на чл. 1, ал. 2 от анекса от 2014 г. също е нищожна поради противоречие със закона (нарушение на чл. 10, ал. 3 ЗЗД) и отрицателният установителен иск за прогласяването ѝ следва да се уважи.

По осъдителните искове с правно основание чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД

За основателността на предявените осъдителни искове в тежест на ищцата е да докаже факта на плащане на процесните суми, а в тежест на ответника – че е налице основание за получаването, съответно задържане на полученото.

С оглед на гореизложените мотиви, по делото се установява, че за процесния период от 13.06.2017 г. до 13.06.2022 г. ищцата е плащала завишен размер на възнаградителната лихва въз основа на нищожни договорни клаузи, поради което надплатените суми следва да ѝ бъдат върнати поради начална липса на основание за плащането им. В случая следва да се приложи първоначално уговореният размер на променлива възнаградителна лихва по договора въз основа на обективни критерии (тримесечен Юрибор + твърда надбавка от 6 %). Фактът, че в анексите е посочен твърд размер на лихвата към датата на подписването им, не променя този извод. Уговарянето в анексите на годишен лихвен процент, идентичен на едностранно променения от банката лихвен процент, сочи, че съгласието за нов размер на лихвата е базирано на нищожните клаузи на чл. 9, ал. 5, респ. чл. 2, ал. 3 от анексите,

позволяващи на банката да изменя едностранно възнаградителната лихва. Съдържанието на анексите в частта относно уговорения лихвен процент има за цел едностранно извършеното от банката увеличение на лихвения процент по кредита да се приеме от кредитополучателя и да се счита за индивидуално уговорено. Поради това, че изменението е основано на нищожна клауза, споразумението за промяна на лихвения процент в анексите е нищожно и не обвързва кредитополучателя – в този смисъл изрично решение № 60091 от 27.09.2021 г. по т.д. 1345/2019 г. на II т.о. на ВКС, както и определение № 60560 от 11.11.2021 г. по т. д. № 2048/2021 г., II т. о. на ВКС – „при прогласена нищожност на противна уговорка, се дължи договорна лихва в нейния абсолютен размер, посочен при сключването на договора“.

Същевременно, дори да е налице частична нищожност поради неравноправност, то това не освобождава ищцата от задължението за плащане на лихва по кредита в първоначално уговорения при сключване на договора размер – в този смисъл решение № 92 от 09.09.2019 г. по т. д. № 2481/2017 г. на II т. о. на ВКС. От извода за нищожност на клаузите за промяна на лихвения процент следва, че ищцата дължи за исковия период от 13.06.2017 г. до 13.06.2022 г. възнаградителни лихви, изчислени в съответствие с обективизираното в чл. 9, ал. 2 на договора от 10.07.2007 г. съглашение, според което за ползване на кредита кредитополучателят е длъжен да заплаща годишен лихвен процент, включващ тримесечния Юрибор + надбавка от 6 %. Противно на доводите в исковата молба, настоящият съдебен състав намира, че така формираната възнаградителна лихва не е прекомерна и не противоречи на добрите нрави. Преценката за нищожността на клаузата поради противоречие с добрите нрави следва да се извърши към датата на сключване на договора – 10.07.2007 г., когато уговореният срок за погасяване на кредита е бил 60 месеца и съобразно сравнително краткия срок на настъпване на крайния падеж (5 години) и сумата по главницата (49500 евро), първоначално уговореният размер на лихвата от малко над 10 % не е прекомерен и сам по себе си не сочи на неравноправно третиране на потребителя като икономически по-слабия участник в оборота, още повече че същият е променлив съобразно обективно установени критерии – тримесечният пазарен индекс Юрибор, който съгласно заключението на ССЕ значително е намалял през периода на действие на договора и в частност към процесния период 2017 г. – 2022 г. е бил дори отрицателна величина.

Следователно, главният иск за връщане на платени без основание възнаградителни лихви поради тяхната прекомерност при твърдения за изначална липса на задължение за ищцата да плаща възнаградителна лихва по договора е неоснователен, като следва да се разгледа по същество евентуалният иск за връщане на надплатени лихви предвид неправилното им изчисляване през процесния период въз основа на нищожните клаузи на двата анекса.

Съгласно заключението на съдебно-счетоводната експертиза, надвзетата сума от сметката на ищцата в резултат на увеличение на лихвата от банката, определена като разлика между платената сума за лихви по месечните вноски и дължимата по първоначалния погасителен план, е в размер на исковата сума (след изменение на иска чрез увеличение на размера му) от 11913,09 евро, която е събрана въз основа на нищожните клаузи за едностранно изменение на лихвата от страна на банката, респ. въз основа на неправилните изчисления на

банката без съобразяване на намаления размер на Юрибор, поради което посочената сума е платена без основание и искът за връщането ѝ следва да се уважи за пълния предявен размер. Във връзка с възраженията на ответника следва да се отбележи, че обстоятелството, че част от тази сума е била платена от трети лица, не променя изводите на съда, доколкото несъмнено тези лица (роднини и съпруг на ищцата) са действали от името на Н. Р. П., като за нейна сметка са погасявали паричните ѝ задължения по договора, респ. в случай на платени суми без основание следва същите да бъдат възстановени в полза на ищцата.

Съобразно клаузата на чл. 11, ал. 1, б. „б“ от договора (в изменената ѝ редакция според анекса от 2012 г.), ищцата дължи на банката годишна такса за управление на кредита в размер на 0,50 % върху остатъка на кредита за всяка следваща година. Доколкото през процесния период ответникът е начислявал по-висок размер на дължимата възнаградителна лихва, съотношението с погасената главница е изчислено погрешно, като непогасеният размер на главницата е по-малък в сравнение с реално начисления, респ. начислените и платени през периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г. годишни такси за управление са по-високи от действително дължимите и надплатеният им размер подлежи на връщане.

Съгласно изводите на вещото лице по ССЕ, надплатените такси за управление на кредита през посочения период са в общ размер от 32,02 евро, поради което искът за връщане на посочената сума е основателен изцяло.

Последната осъдителна претенция на ищцата за сумата от 170 евро касае надплатени възнаградителни лихви през процесния период въз основа на нищожната капитализация, извършена с анекса от 2014 г. Макар по делото да се установява нищожност на цитираната клауза на чл. 1, ал. 2 от този анекс, претенцията за сумата от 170 евро е неоснователна, тъй като същата е включена в изчислената от вещото лице сума за надплатени възнаградителни лихви по нищожните клаузи за едностранната им промяна – от заключението на ССЕ е видно, че при посочените изчисления вещото лице не е взело предвид капитализацията на лихви към главницата, извършено с анекса от 2014 г., като е съпоставило действителния размер на платените през процесния период лихви с реално дължимия според първоначално уговореното в договора и съобразявайки постепенното намаляване на главницата е достигнало до извод за надплатени лихви в общ размер от 11913,09 евро, които вече са присъдени на ищцата по евентуалната ѝ осъдителна претенция. Ето защо, липсват доказателства за допълнително надплатена от ищцата сума от още 170 евро въз основа единствено на извършената капитализация с анекса от 2014 г., поради което искът за това вземане е неоснователен и следва да се отхвърли изцяло.

По разностите

При този изход на спора на основание чл. 78, ал. 1 ГПК в полза на ищцата следва да бъдат присъдени направените от нея разноски по делото съобразно уважената част от исковете в размер на 1462 лв., платена държавна такса, 950 лв., депозити за вещо лице, както и възнаграждение за един адвокат. В устните състезания ответникът е навел възражение по чл. 78, ал. 5 ГПК, което съдът намира за основателно. С оглед действителната правна и

фактическа сложност на делото уговореният и платен от ищцата хонорар от 4000 лв. се явява прекомерен и следва да бъде намален, съобразявайки и минималния размер според разпоредбите на чл. 7, ал. 1, т. 4 и ал. 2, т. 4 от Наредба № 1/2004 г. (в действащите редакции към датата на сключване на договора за правна защита и съдействие) от 1840,85 лв., до сумата от 2700 лв., като припадащата се на ищцата част съобразно уважената част от исковите е 1655,40 лв., т.е. общо дължимите на ищцовата страна разноси са в размер на 4067,40 лв. На основание чл. 78, ал. 3 ГПК в полза на ответника следва да се присъдят направените от него разноси съобразно отхвърлената част от исковите в размер на 430 лв., депозит за вещо лице и юрисконсултско възнаграждение.

Така мотивиран, съдът

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявените от Н. Р. П., ЕГН *****, със съдебен адрес: гр. *****, срещу *****, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: *****, отрицателни установителни иски с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 и предл. 3 ЗЗД, че **клаузите на чл. 9, ал. 1 и ал. 5, чл. 8, ал. 2** от Анекс от 13.07.2012 г. към договор за предоставяне на кредитна линия с ипотека № 2332/R/10.07.2007 г., и **чл. 1, ал. 2, чл. 2, ал. 1 и ал. 3** от Анекс № 2/25.04.2014 г. към същия договор, **са нищожни поради противоречие със закона**, като **ОТХВЪРЛЯ** отрицателните установителни иски с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 и предл. 3 ЗЗД за прогласяване нищожността на клаузите на чл. 22 от договор за предоставяне на кредитна линия с ипотека № 2332/R/10.07.2007 г., чл. 11, ал. 2 и последната клауза на стр. 3 от Анекс от 13.07.2012 г. към същия договор и на чл. 8 от Анекс № 2/25.04.2014 г. към същия договор, поради противоречие със закона и добрите нрави.

ОСЪЖДА *****, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: *****, да плати на Н. Р. П., ЕГН *****, със съдебен адрес: гр. *****, по иски с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД сумата от **11913,09 евро**, представляваща надплатени при липса на основание възнаградителни лихви поради неправилно изчисляване на размера на лихвата по договор за предоставяне на кредитна линия с ипотека № 2332/R/10.07.2007 г. и анекси към него от 13.07.2012 г. и от 25.04.2014 г. за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г., сумата от **32,02 евро**, представляваща платени при липса на основание такси за обслужване на кредита за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022 г., ведно със законната лихва върху сумите от датата на подаване на исковата молба – 13.06.2022 г. до окончателното им изплащане, както и на основание чл. 78, ал. 1 ГПК сумата от **4067,40 лв.**, разноси в производството съобразно уважената част от исковите, като **ОТХВЪРЛЯ** предявените иски за сумата от 11913,09 евро, представляваща платени при липса на основание по нищожни договорни клаузи суми за възнаградителна лихва поради тяхната прекомерност за периода от 13.06.2017 г. до 13.06.2022 г., както и за сумата от 170 евро, платени при липса на основание лихви поради нищожни капитализации на главницата за периода 13.06.2017 г. – 13.06.2022

Г.

ОСЪЖДА Н. Р. П., ЕГН *****, със съдебен адрес: гр. *****, да заплати на *****, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: *****, на основание чл. 78, ал. 3 ГПК сумата от **430 лв.**, разноси в производството съобразно отхвърлената част от исковете.

Решението подлежи на обжалване пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчване на препис на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____